

diſponatur, qui eam, quam tribuunt partam ſudo-
re pecuniam omnibus habent ludis Circenſibus
potiorē. Licet autem iniuſta huiusmodi collectæ
ſint, non videntur excommunicatione citatâ
comprehenſæ, quia de illis non eſt ſermo. Quod
etiam ex aliâ poteſt probabili doctrinâ ſaluari;
quod ſcilicet cum facultas eſt ad genus aliquod
exactionis, per exceſſum in illâ non incurritur
excommunicatio prædicta. Sic Nauarrus, Hu-
golinus, Cardinalis Toletus, P. Filliucius, Sayrus,
& P. Reginaldus, apud P. Palaum ſupra num. 6.
cum ergo collectæ. Parliamentis, Capitulis, an
Conciliiſ civitatum liceant, excommunicatione
præfatâ non comprehenſas probabiliter aſſeren-
dum. Pro quibus non amplius.

CAPVT IV.

Senatores Urbani an abeſſe poſſint
ad cœtum vocati in Indiis. Vbi
de peculiaribus quorundam mune-
ribus.

Aſſertio 2.
abſolute
negans.
25 **D**ico primò: Generaliter loquendo;
nequeunt Senatores vocati ad cœ-
tum, abeſſe, nullo extante iuſto im-
pedimento. Id clarum; quia officio deſunt in
re magni momenti, vbi ſcilicet de communi bo-
no civitatis agitur, & idoneis officialibus eli-
gendis.

Aſſertio 1.
et ſub
mortali.
Dico ſecundò: obligatio talis eſt ſub morta-
li. Conſtat ex ratione adductâ; quia ſcilicet cum
hoc onere officium ſuſcepit, cuius prærogatiuis
fruitur; qui autem ſentit honorem, etiam onus
ſentire debet vt eſt regula iuris notiſſima.

Aſſertio 3.
ſed non
ſemper.
Dico tertio: ſemel aut iterum ſine legitimâ
cauſâ abeſſe, quando nihil agendum, pro quo
abſentis ſuffragium magni momenti eſſet, graue
peccatum non eſt. Probat; qui vocat non vrget
ſuo præcepto, & aliâ abſentia in præiudici-
um boni communis non cedit; ergo non eſt
vnde eſſe mortale peccatum queat.

Aſſertio 4.
neque om-
nes, ſed
meri Sena-
tores.
26 Dico quartò. Qui in Capitulis India-
rum meri Senatores ſunt, magis ſpeciali obliga-
tione ad aſſistendum cœtibus tenentur, quando
ad illos conuocantur. Aſſertio hæc ſupponit in
Capitulis Indiarum eſſe aliquos, qui meri Sena-
tores non ſunt, quod reuera ita eſt: ſunt enim
officia quædam, quæ à Rege iis venduntur, & vt
maioris æſtimationis ſunt, Senatorum cœtui ad-
ſcribuntur, cum voce, & voto, vt dicitur, in Ca-
pitulo; & aliis Senatorum prærogatiuis. Et hi
quidem cum dignitatem Senatoriam velut ac-
ceſſoriam habeant, in cuius conſeſſione non
onus illis, ſed honorem conferri Regis videtur
intentio; inde eſt vt de onere id ſumere poſſint,
quod iſtis placeat, & ita ad cœtum venire pro li-
bitu: non ſic autem meri Senatores, qui onus
non acceſſoriè habent, ſed ex primariâ officij in-
ſtitutione; & ita ad cœtum venire grauiter obli-
gantur: quæ autem officia ſunt illa, in quibus
onus acceſſorium eſt, ſatis iſtis habentibus con-
ſtat, ſicut & aliis Senatoribus. At nonnulla
proferamus; talia videntur Protoſcribæ mariti-
mi; Depositarij, Proteſtoris bonorum de-

ſtorum, Adminiſtratoris cenſuum Indo-
rum, Præpoſiti Haberæ, & alia, quæ vide-
mus in diuerſis Prætoris & ciuitatibus nouiter
exoriri.

27 Dico quinto: qui vocatus ad cœtum ire
renuit, eò quòd frequenter illius ſuffragium nul-
lius momenti eſt in ordine ad bonum publicum;
non ideò deſiſtere proſus poteſt; ſi merus Sena-
tor ſit. Ratio eſt; quia licet frequentur id acci-
dat, non eſt tamen moraliter certum ita futurum
ſemper, cum in Reſpublicâ Chriſtianâ zelus boni
publici ſaltem in aliquibus non ſit res penitus
deſperata: mutari enim in melius poſſunt, &
eius exemplo minus dociles prouocari. Ad au-
toritatem etiam Reipublicæ ſpectat, vt in eius
cœtu Cato aliquis, aut Fabius inueniatur. Itaque
aſſiſtentia talis prodeſſe poteſt, nocere nequit:
ergo ad illam ratione officij tenentur vt in plu-
rimum Senatores.

28 Dico ſextò: ſi certò ſciatur in Capitulo
concludendum aliquid pro re iniuſta, quæ ſcili-
cet in notabile damnum Reipublicæ cedat, &
vnus tantum ſit pro iuſtitia certans, non peccabit
mortaliter ſi non veniat. Sic à fortiori tenent; qui
id etiam aſſerunt quando concludendum ſcitur à
maiori parte, de quibus ſtatim. Probat; quia
aſſiſtentia in hoc caſu non deſeruiet ad damnum
repellendum, neque ad alium magni momenti
effectum: ergo non eſt mortale illam denegare;
neque obſtat quod dudum eſt à nobis dictum
Aſſertione præcedenti: nam de frequenti abſentia
eſt ratio diuerſa: quod autem ad auctoritatem
Reipublicæ attinet, per abſentiam ipſam habe-
tur; dum enim quis adeſſe renuit; ſatis oſtendit
cœtus iniquos ſibi diſplicere, vt dicere cum Iacob
poſſit: *In Conſilium eorum non veniat anima mea;*
& *in cœtu illorum non ſit gloria mea. Genef. 49.*
verſ. 6.

29 Dico ſeptimò: eſt probabilis ſit idem
dicendum quando conſtat concludendum à ma-
iori parte; ſic enim tenent Ledetma, Valerius,
Nicolaus Garcia, quos adducit, & ſequitur
Diana Parte 1. Tractat. 3. Reſol. 18. Oppoſitum
tamen videtur verius, & ſolidiori innixum funda-
mento: quod tenent Cardinalis Paleotus, Mol-
ſeſius, & Madariaga apud eundem. Probat; quia
Senatores tenentur vt poſſunt pro bono
publico certare, & ita adeſſe quando eorum præ-
ſentia magnæ eſſe vtilitati in ordine ad illud po-
teſt; atqui in hoc caſu ita contingit; ergo debent
aſſiſtere. Maior eſt certa, & Minor oſtenditur:
nam licet pro parte contraria concludendum ſit,
valde tamen intereſt, vt qui pro iuſtificata ſuffra-
gantur, plures pro ſe habeant, ſic enim ad ſuffra-
gandum liberius incitantur, & eorum ſuffragia
multis innotescunt. Vnde Reſpublica gaudet, &
meliora ſibi promittit; tum etiam quia ſic vita-
tur ſcandalum, quod multis datur videntibus ci-
ues, & ciuium iuratos patronos, aut contra Rem-
publicam agere, cuius bonum debebant procur-
rare; aut non audere ſic agentibus reſiſtere; &
ita omnes quæ ſua ſunt quærere, non quæ Jeſu
Chriſti; id eſt quæ pauperum, quæ oppreſſo-
rum, quæ ſub impoſitionum oneribus, conge-
mentium. Tum denique: quia licet conſuſio
pro re iniquâ videatur certa; poteſt tamen ali-
ter accidere; vt non ſemel eſt experientiâ com-
probatum:

Aſſertio 5.
etiam ſi ſuf-
fragio nihil
obueniunt
frequen-
tius.

Aſſertio 6.
ſecus, ſi
certum ſit
in caſu a-
liquo.

Gen. 49.
v. 6.

Aſſertio 7.
non tamen
cum à ma-
iori parte
concluden-
dum, pro
contraria
alijs ſtan-
tibus.

probatum: dum auditis Senatorum zelo boni
publici exardeſcentium rationibus, alij, qui in
partem propendebant contrariam, in melius
commutantur. Vbi nequit dici alios prius ſuffra-
gatos; nam cum ante publicatam determina-
tionem locus ſit retractationi, ſemper eſſe ſpes
poteſt dictæ mutationis. Quod ſi ſuffragia ſunt
ſecreta, id eſt multò certius: nam multi qui ex-
teriùs vnum dicunt, aliud in foro ſecreto perfi-
ciunt. Vnde quando ſic res peragenda eſt, num-
quam eſt de bono ſucceſſu penitus deſperandum.
Quod tandem comprobatur ex Regiis Auditori-
bus poteſt, qui deſſe nequeunt, cum circa ali-
quid deliberandum eſt, in quo eorum ſuffra-
gium nihil pro cauſâ profecturum iudicatur.

CAPVT V.

Circa obligationes Fidelis-Executoris.

Fidelis-
Executoris
quod mi-
nus.

30 **S**olet officium hoc à Rege vendi, &
vni tantum, quæ ad illud ſpectant,
conuenire, ſæpe ſapienter autem ad Vr-
banos Senatores pertinent annuatim ſeruientes.
Illorum autem munus eſt: annonaria prouiſio,
viſitatio, & taxatio victualium, quod per Regia
ſcripta eiſdem reſeruat: de quibus agit Dom.
Solorzonus lib. 4. Cap. 1. num. 19. In quo qui-
dem frequentia ſolent admitti peccata; & in
primis, ſi panis Verbi gratia pretium ita taxetur,
vt nullum, aut valde exiguum lucrum piſtoribus
relinquatur, licet bono videatur fieri zelo, ſed
non ſecundum ſcientiam. Ex eo enim fit panem
minoris ponderis vendi, & in graues ſcrupulos
vendentes incidere: & cum minore pondere
deprehenſo mulctantur, iniuſta eſt condemnatio,
& ita duplicia damna patiuntur. Fir etiam ex eo
plures ab illo minime lucroſo artificio deſiſtere,
& ſic Rempublicam inde plus detrimenti capere,
vnde emolumentum quærebatur. Et hoc quidem
licet rariùs accidat, eſt tamen ita accidere mihi
penitus exploratum. Nec dici poteſt annis, qui-
bus triticum viliùs emitur, plus lucrari, & ita mi-
nus lucrum ſequentis anni eo pacto compenſari.
Non enim in hoc genere modus talis compenſa-
tionis admittitur, quia eſt circa res, quarum pre-
tium variatur, & ſemper illud attendendum eſt
ſecundum præſentem ſtatum; vbi aliter non fue-
rit pacto firmatum. Cum ergo triticum hoc
anno carius ematur; iniquum eſt piſtores com-
pellere, vt eodem pretio, aut fere eodem, panem
vendant; vnde moderatum illis debet lucrum aſ-
ſignari: id quod eſt omnium ſententiâ mani-
feſtum: & ita obligatio reſtitutionis; ſi ſecus fa-
ctum fuerit, conſequenter aſſerenda.

Circa pi-
ſtores no-
tanda do-
ctrina, vt
lucrum a-
liquod ex
officio ha-
beant: et
de obliga-
tione: reſti-
tutionis,
ſi ſecus
ſit.

31 Dico ſcienti & volenti non fieri iniuriam,
& ita cum nullus piſtores ad commercium tale
compellat, ſi ipſi illud cum onere prædicto ſuſci-
piunt, nulla ex eo obligatio in Reipublicæ mo-
deratoribus reſultabit. Sed contra hoc eſt: nam
licet tales ſpontanei ſint, nihilominus pro vtilitate
publicâ laborantibus merces condigna debe-
tur. Faciunt enim voluntarij id, quod ſi non
facerent, aut ipſi aut alij facere cogerentur: ne re-
fugium panis, omnium maximum, Reipublicæ
deſſet. Sicut ergo iniuria fieret illi, qui com-
probatum:

pelleretur officium dictum exercere nullo, aut
ſatis exiguo lucro, & obligatio inde reſtitutionis
emergeret, ſic etiam in caſu, de quo eſt ſermo,
dicendum: licet in priori propter violentiam
pretium deberet augeri; non quidem minuendo
panis pondus, ſed aliquid per modum mercedis
tribuendo, quæ diurno labori reſponderet, aut
priuilegio alio, quod eſſet pretio æſtimabile, iux-
ta illius voluntatem. Accedit quod iam inſinua-
tum eſt, cum de rerum pretio agitur, iniuſticiam
Reipublicæ adminiſtratores committere, ſi illud
citra iuſtum conſtituant, & ad reſtitutionem ten-
neri, quia damni multiplicis cauſa ſunt, etiam ſi
ij, qui vendunt, voluntariè vendant, quia in eo
vendendi modo inuoluntarium aliquid admisce-
tur, ex neceſſitate vrgente. Cum enim artificioſum
ſuum quiſque habeat multis expenſis inſtru-
ctum, aut aliud vitæ quærendæ genus, cui iam
aſſueuit; duriffimum eſt ad noua diuertere: &
ita cum vtantur aſſuetis exiguo lucro, quia ſic
Magiſtratus vrgent, neceſſitatis planè imperio
compelluntur. Pro quo eſt doctrina P. Leſſij
Lib. 2. Cap. 12. n. 63. vbi ait quòd ſi preſſus ne-
ceſſitate famulus exiguo conuenit, quia domi-
nus amplius dare noluit; tunc quòd operam ſuam
multò plus valentem tam paruo locet; non
ſponte facit (ſicut ſi quis neceſſitate preſſus paruò
vendat rem aliquam magni pretij) tenetur ergo
dominus ſupplere ſtipendium ad æquiualentiam.
Sic ille, ſtatim addens hoc debere intelligi: ſi do-
minus tali ſeruitio egebat, vel ſi magnum ex eo
capiat emolumentum: tunc enim merces non
minuenda, iuxta Nauarrum Cap. 17. num. 108.
& ſeqq. Pro quo & iam P. Dicakillus Lib. 2.
Tract. 2. Diſp. 9. num. 147. cum aliis. Atqui piſto-
rum opera valde eſt neceſſaria Reipublicæ, vt
conſtat, & magnum ex eâ emolumentum capit.
Licet autem doctrinam P. Leſſij non omnes ve-
deantur amplecti, dum affirmant famulos in ne-
ceſſitate conſtitutos poſſe minori pretio condu-
ci: re tamen verâ non contradicunt: volunt e-
nim minori quidem pretio conduci poſſe; iuſto
tamen, attentâ vtilitate, quæ domino ex labore
eius accreſcit, ſecundum communem æſtima-
tionem. Pro qua conciliatione adeſt Bonacina
Diſput. 3. de Contractibus. Quæſt. 7. Punct. 4. n. 6.
Quidquid autem de hoc ſit, aliunde eſt certiffi-
ma noſtra poſitio, quia ſcilicet opifices, & vi-
ctualium venditores pro Reipublicæ bono ab
eadem inuitantur, ex quorum defectu gratia pa-
teretur incommoda, & ſic non vt voluntarij ha-
bendi ſunt, quorum vileſcant operæ; ſed vt pro
neceſſitate vocati: & ita congruum eſt illis pre-
tium pro operis & victualibus aſſignandum, cuius
violacione onus reſtitutionis ſupra ſe tollant ne-
ceſſe eſt nimium iuſti Magiſtratus. Vnde eſt et-
iam communis Doctorum ſententia Mercato-
res poſſe plus exigere ratione officij: pro quo vi-
deri poteſt Bonacina ſupra Quæſt. 2. Punct. 4.
num. 30. apud quem alij.

P. Leſſij.

Famulo
debetur iu-
ſtum ſti-
pendium
etiam ex
neceſſitate
ſeruienti.

Sed minus
quam in-
uitato.

Mercato-
res plus
petere poſſe
ratione
officij.

Gratius
peccatum
in exceſſu
pretij non
curato.

& ita alios suo finunt arbitrio procedere, suo pariter processuri. Sic Reipublicæ faciem mutatam aspiciamus, & deſerentibus ciuium facultatibus, contra naturæ ordinem rerum pretia ſublimata. Et damnum cum videamus vsquæquaque diffuſum, an ſerò de remedio, ſerò licet cogitur, penitus ignoramus. Doctorem omnium ſententia eſt pretium aliud eſſe legitimum ſeu legale, vulgare aliud, illudque tale dici quia à lege definitum, ſiue à Principe, aut legitimo alio Superiore, vt à Senatu, &c. Rogo iam an tale pretium fit abſtractum aliquid, aut vniuerſalis Platonici adinſtar, quod numquam fit ad vſum, etiam ſi neceſſitas vrgeat, aduocandum? Quod cum dici nequeat, & aliquando vſus ſtatuendus, cur non modò? Si neceſſitates pro eo requiruntur, quando maior? Sed dolendum quòd voces iſtæ ſerò nimis ſunt ad eorum peruenturæ aures, ad quos cura iſta dirigitur. Sed ſi ij non audiunt audient alij, & quod præſentibus & locis & temporibus prodeſſe nequit, aliis & locis & temporibus profuturum confiſdamus, Naturæ imperio gemimus. Iuuenalis Satyra. 16. Sed gratiæ beneficio conſoluemur.

CAPVT VI.

Generalis Depoſitarij obligationes pro foro animæ.

Ex qua culpa Depoſitarij generalis tenentur.

33 **C**ommuniſſima hoc loco quaſtio, ex qua culpâ teneatur, cum eſſe lata, leuis, & leuiſſima queat. Et quod ad forum exterius attinet, cum in calus contingentia res fit ad tribunalia deferenda, & ibidem iuxta circumſtantias, quas expendi oportebit, iudicandum; non eſt cur hoc loco circa illud prolixius quidquam adiciamus. Teneri de leui multi dicunt, quando depoſitio in deponentis & Depoſitarij commodum cedit: alij de leuiſſima: pro quo videri poteſt P. Leſſius Lib. 2. Cap. 27. Dub. 3. Si verò in ſolius Depoſitarij, communis reſolutio eſt de leuiſſima teneri, vt videri apud eundem poteſt, & alios paſſim. Sicut quando in ſolius deponentis commodum, ſolum delata. Qualis autem in facti contingentia fuerit, valde eſt difficile explorari: vnde iudicium, varietate aliàs opinionum extante, arbitrarium eſt futurum: cum aliunde etiam emergat difficultas, ex eo ſcilicet quòd difficilis probationis fit quando depoſitio in vnus tantum, aut vtrumque commodum cedit. Et in Generali Depoſitario, cum ſtipendium pro cuſtodiâ lege taxatum accipiat, ex quo in rigore Depoſitarius non eſt, cum talis mercedem non accipiat, vt notant Doctores, & habetur in L. 1. §. Si veſtimena. D. Depoſiti. non videtur dubitari poſſe depoſitionem ad illius commodum pertinere: vnde & officium tale magno obtinetur pretio, & inter Reipublicæ præcipua computatur. Quòd autem in eius commodum non tantum cedit, videtur facile oſtendi poſſe ex eo quod tale officium non eſt propter Depoſitarij commodum, ſed propter vtilitatem publicam inſtitutum: & eorum, quorum bona depoſita ſunt, res vtiliter agitur, dum in tuto collocantur. Quòd ſi depoſitio pœnalis ſit; tunc

aut alterius, cui adiudicanda ſunt bona, negotium geritur, aut certè Fiſci. Per hoc ergo poteſt Depoſitarius, ſi quidquam infauſtum occurrerit, ſe tueri.

34 **Q**uod verò ad forum animæ ſpectat, mihi ſatis eſt verosimilis eorum opinio, qui cenſent ex ſola mortali culpa Depoſitarium teneri, ſi depoſitum pereat, aut graue detrimentum patiatur. Pro quo eſt D. Thomas. 2. 2. quaſt. 62. artic. 6. in Corp. vbi de Depoſitario loquens ſic concludit: Propter hoc ſi ei ſubtrahatur res abſque ſua culpa, non tenentur ad reſtitutionem: ſecus autem eſſet ſi cum magna ſua culpa rem depoſitam amitteret. Sic ille. Quod & eâ mihi ratione perſuadeo: nam obligari aliquem ad compenſationem damni, pœna grauiffima eſt: ergo nequit leui culpæ reſpondere. Quod pœna ſit, ſatis conſtat: nam ideò culpa præſupponitur. Et quòd illatio ſit certa; ex eo liquet, quia inter culpam leuem, & pœnam grauiffimam non eſt proportio, quæ tamen debet inter culpam, & pœnam iuſtam inueniri, vt omnes fatentur, & dicat ratio manifeſta: nam aliàs aliqui gradus pœnæ inſiguntur immerenti, quandoquidem culpæ vnus aut alter reſpondet; vt ſi merenti duodecim verbera, inſigantur centum, nonaginta efficiunt immerentem. Ideò ita deciſum in vtroque iure; ſcilicet in L. Sancimus. C. de panis, & in Cap. v. Clericorum, de vitâ, & honeſtate Clericorum. Quòd ſi dicatur hoc haberi ratione contractus, in quem quis voluntariè conſentit, & ita ſcienti, & volenti nullam fieri iniuriam, nec propriè haberi rationem pœnæ, licet culpam præſupponat; quia reſtitutio non eſt pœna, ſed obligatio ex violatâ iuſtitia orta. Contra eſt, quia etiam ſi contractus ſit, ex nullo capite haberi poteſt velle quempiam ſe in foro animæ ad recompensandum damnus obligare. Deinde: quòd obligatio recompensationis ſit in odium culpæ, manifeſtè probatur: nam ſi culpa nulla ſit, omnes fatentur vix quopiam reuente apud Pharaonium Tract. 2. Seſſione 4. Caſu. 10. nullam eſſe obligationem. Vnde L. 1. §. ſepè, x. Depoſiti caſus fortuitos excipit, quia in illis culpa nulla interuenit. Sed etiam culpâ, & cuſtodiam præſert non tamen caſus fortuitos. Verba illius ſunt: culpa ergo non tantum materialiter ſe habet, ſed formaliter in ordine ad obligationem. Et licet obligatio reſtitutionis eſſe dicatur, hoc ipſum pœnale eſt; obligari ſcilicet ad reſtituendum id, quod culpâ leui tantum periit, aut damnificatum eſt; & vt demus pœnam non eſſe, eſt tamen onus grauiffimum, quod quidem humanæ leges in exteriori foro conſtituere potuerunt, non ita in conſcientiâ, quia ex eo grauitas oneris geminatur: quod nequit præſumi de eximiâ ſic diſponentium pietate; ſi aliàs demus id eorum non transcendere poteſtatem.

35 **Q**ui diſcurſus videtur eſſe clariffimus, vnde ſententiam iſtam communiter iam Theologi amplectuntur, ſaltem tamquam probabilem, quibus credendum potiùs in negotio conſcientiæ, quàm Iuriſperitis, & ita pro illâ adduximus Titulo 3. Cap. 9. num. 65. Cardinalem Lugo & Baſſæum alios referentes, & P. Amicum, videntur etiam pro Depoſitario Diſput. 29. de Iuſtitia. num. 10. quæ & valde placet Remigio, Tract. 2. in ſeptimum præceptum. §. 31. ac P. Dicatillo Lib. 2.

Ex mortali tantum teneri oſtenditur.

D. Thomas

Pœnam debere culpæ proportionari.

Pro foris nullam eſſe obligationem.

Auctores reſolutionis ſauentes.

Lib. 2. Tractat. 3. num. 413. qui ſe remittit ad Tract. 8. num. 37. & ſeqq. vbi de Depoſitario. Sicut & Thomæ à Ieſu in Cap. Non dicatis, Parte 3. Cap. 6. in fine: & ante alios eam eleganter, & robuſtè firmavit P. Leſſius Lib. 2. Cap. 7. Dubit. 6. vbi generaliter loquitur de obligatione reſtitutionis orrâ ex damno dato, Dubitatione autem 7. magis in ſpeciali de damno in officio. Dubitatione autem 8. num. 43. vbi magis in ſpeciali agit de Depoſito, affirmat leges obligationem ſtatuentes pro culpa leui, non videri quoad forum conſcientiæ receptas: nemo enim, qui pignori, vel rei conductæ putet ſe maiorem cuſtodiam debere ex iuſtitia, quàm dominus ipſe adhibere ſolet. Addit tamen num. 45. contrariam ſententiam eſſe communiorè, & ordinariè in praxi ſeruandam. Probabilitatem etiam ſententiæ oppoſitæ recognoſcit: Cap. 17. num. 11. referens ſe ad dicta Dubitatione 8. citatâ: & quidem ratio ab eo adducta citato cap. 7. num. 27. aut hoc probat, aut pro aliis nullius momenti eſt: ſic enim arguit, quando ſolum culpa venialis commiſſa eſt, non eſt actus perfectus in ratione iniuriæ, ſed imperfectus, ergo non inducit obligationem reſtitutionis ſaltem perfectam, quæ aſtringatur ſub peccato mortali: non enim poteſt obligatio maior eſſe in ſuo ordine, quàm fuerit iniuria, ex qua naſcitur, in ſuo. Sic ille; quis autem non videat rationem iſtam etiam pro damno in contractibus contingente concludere? Quid ſi in illis vim non habet, neque generaliter habebit; dici enim poterit eſſe actum imperfectum, ſed voluntarium, & cum abſolutè damni cauſa fuerit, obligationem ex eo reſtitutionis oriri. Quæ ſolutio eſt inſufficiens; ſed ei tamen ſimilis eſt, quæ ad damnus in contractu ſecutum applicatæ poteſt adhiberi. Culpa enim leuis Depoſitarij actus imperfectus eſt, ad quod ineptè dicitur eſſe abſolutè cauſam damni, & ita ad reſtitutionem obligari: quia hoc, ſicut aliud, poteſt conſutari ex eadem imperfectione actûs. Quòd ſi recuratur ad leges, non ceſſat inſtantia vis: nam leges propter actum imperfectum in foro interno nequeunt onus imponere, quo mortaliter conſcientiæ grauentur: ideò enim pro peccato veniali nequit maior excommunicatio fulminari. Videatur etiam Pharaonius Tract. 2. Seſ. 3. Caſu 9. in fine.

P. Leſſii ratio, cuius expenditur vis.

Depoſitarij vni an vti rebus diſpoſitio queat.

Id lege prohibium.

Exceptio nes quaſdâ.

procedatur. 2. Ex domini expreſſâ; aut tacitâ conſeſſione; tacita autem verosimilibus fundanda coniecturis pro re contingenti ponderandis. 3. Quando depoſitum eſt res conſumptibilis vſu vt triticum, vel pecunia, & depoſitarius certus eſt habiturum ſe tantumdem quod reddat, cum depoſitum repetetur: in quo aliqui peccatum veniale eſſe dicunt: ſed certè aut mortale eſſe debet, ſi vſus in re magni momenti ſit, aut nullum: nam vſus talis contra voluntatem domini, eſt peccatum mortale abſolutè loquendo, nec Depoſitarius ſpecialè ius ad illum habet, cum res depoſita alterius ſit, neque ipſe dominium proprietatis, aut vtile habet. Quod ſi propterea mortale peccatum eſſe negatur, quia nullâ violentiâ à domino res auferitur, & ex vſu nullum patitur detrimentum, ex eo fit nullum eſſe peccatum: ſi enim tale eſſet, ideò certè, quia contra voluntatem illius non eſt; aliàs eſſet peccatum mortale: vel quia licet contra illum ſit; eſt tamen irrationabilis talis voluntas; quando autem talis eſt, nullum eſt peccatum de illâ non curare. Quod aliunde oſtendi poteſt, ex eo ſcilicet, quòd ea, quæ functionem accipiunt, cum in depoſitum traduntur, non debent eadem numero reddi, & ita dominium earum, in depoſitarium tranſit, & conſequenter vſus eſt licitus, iuxta ea quæ adducit P. Onate Tom. 2. Diſp. 54. n. 15. 4. Addi poteſt limitatio quando non vſus eſt noxius deponenti, vt ſi depoſita putrefcerent, aut ſerui otioſi penitus manerent. Quo euentu non ſolum licet, ſed obligatio eſt procurandi ne damna dicta ſequantur: ſi quid autem in eo ſpecialis laboris abhiberetur, compenſatio eſt debita facienda.

Et ſine veniali ſtare poſſe.

Adagio in ſpeciali quid licet aut non licet, eum expli- catur.

37 **I**uxta hæc ergo ſatis compertum eſt; depoſitarios Indicos non poſſe depoſitorum vſu diſcedere generaliter loquendo; ſi autem depoſitum pecuniæ ſit, & non clauſa, aut obſignata, cum functionem accipiat, lucrari per eam poſſunt iuxta nuper dicta; reddenda tamen illa eiufdem omnino valoris, & perfectionis, vel quod inter eſt compenſandum: non tamen ſi non reddatur, lucrum ex ea factum cedit deponenti, quia vſus fuit veri domini: & vt non talis eſt, fuit fructus induſtriæ, vt aliàs dictum eſt de Regiis officialibus, & Prætoribus aliisque. Quod videtur extendendum ad pecuniam, etiam ſi clauſa, & obſignata tradatur: quæ erit vti illicitum, ſed non reſtituendum lucrum, ſi nullum inde damnus emergat lucro compenſandum. Et conſequenter idem dicendum de rebus aliis fungibilibus; ſi enim per eas negotietur, lucrum negotiationis acquirat, etiam ſi lex aliqua ſit negotiationem prohibens, iuxta dicta etiam, cum de præſatis ageremus. Videatur P. Molina ſuprà. Circa iumenta autem vſus non licet, & eſt obligationi compenſationis obnoxius, ſi ex labore detrimentum alicuius conſiderationis accipiant, vt ordinariè contingit, dum onera ſubire coguntur, aut modis aliis laborare. Id quod circa ſeruos non ita videtur faciendum; quia iumenta ſecurè, & cum vtilitate domini in paſcuſ, aut ſtabulis relinquuntur; cum tamen ſerui non debeant otioſi relinqui. Laborent ergo quia & manducant, & de aliis ad vitam neceſſariis à Depoſitario prouidetur, & vt ſerupuli ceſſent, labor ſit mercedi reſpondens, & merces labori, vt ſcilicet maior non ſit, quàm ſit illius pretium